Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
М. ВОВЕК
представено на 26 юли 2017 година [1]

Дело C-270/17 PPU

Openbaar Ministerie
срещу
Tadas Tupikas

(Преюдициално запитване, отправено от Rechtbank Amsterdam (Амстердамски първоинстанционен съд, Нидерландия)

„Преюдициално запитване — Европейска заповед за арест — Случаи, при които изпълнението може да бъде отказано — Заповед, издадена за целите на изпълнението на наказание лишаване от свобода — Понятие „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“ — Производство по обжалване“

I. Въведение

1. Литовски съдебен орган издава европейска заповед за арест (наричана по-нататък „ЕЗА“) на литовския гражданин г-н Tadas Tupikas. Този орган иска задържаният в момента в Нидерландия г-н Tupikas да бъде предаден за целите на изпълнението на наказание лишаване от свобода за срок от една година и четири месеца.

2. Наказанието е наложено от първоинстанционен съд в Литва, пред който г-н Tupikas се явява лично. Г-н Tupikas обжалва постановената присъда. Предоставената в ЕЗА информация не позволява да се установи дали той се е явявал лично във второинстанционното производство. Жалбата му е отхвърлена.

3. Издадената ЕЗА се основава на постановената в първоинстанционното производство присъда. В тази ЕЗА се посочва, че исканото лице се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението.

4. По силата на националния закон, който транспонира член 4а от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (наричано по-нататък „Рамковото решение“) [2], компетентният нидерландски орган трябва да откаже да изпълни ЕЗА, ако исканото лице не се е явило лично *на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението* [3], освен ако не е налице някоя от хипотезите, изброени в приложимата национална разпоредба.

1 Език на оригиналния текст: френски.

2 ОВ L 190, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 3. Това рамково решение е изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г. (ОВ L 81, 2009 г., стр. 24).

3 Курсивът е мой.

5. Тъй като не разполага с информация дали г-н Tupikas се е явявал лично в производството по обжалване, запитващата юрисдикция иска да установи дали упоменатото понятие *„съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“* обхваща и производство по обжалване, в което делото е разгледано по същество и е потвърдена постановената в първоинстанционното производство осъдителна присъда, за изпълнението на която е издадена ЕЗА.

6. С този въпрос запитващата юрисдикция иска да установи дали трябва да прецени спазено ли е правото на защита на заинтересованото лице и на двете инстанции на наказателния процес, или е достатъчно да се увери, че това право е било спазено в първоинстанционното производство.

II. Правна уредба

1. ЕКПЧ

7. Член 6, точка 1 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи[4] (наричана по-нататък „ЕКПЧ“) предвижда:

„Всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона […]“.

2. Правото на Съюза

1. Хартата

8. Член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“) гласи:

„Всеки, чиито права и свободи, гарантирани от правото на Съюза, са били нарушени, има право на ефективни правни средства за защита пред съд в съответствие с предвидените в настоящия член условия.

Всеки има право неговото дело да бъде гледано справедливо и публично в разумен срок от независим и безпристрастен съд, предварително създаден със закон. Всеки има възможността да бъде съветван, защитаван и представляван.

[…]“.

9. Съгласно член 48, параграф 2 от Хартата „[н]а всеки обвиняем се гарантира зачитане на правото на защита“.

4 Подписана в Рим на 4 ноември 1950 г.

2. Рамковото решение

10. В член 1, параграф 1 от Рамковото решение ЕЗА е дефинирана като „съдебно решение, което е издадено от държава членка, с оглед задържане и предаване [от] друга държава членка на издирвано лице, с цел наказателно преследване или изпълнение на присъда за лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане“.

11. Член 1, параграф 2 гласи, че „[д]ържавите членки следва да изпълнят всяка [ЕЗА] въз основа на принципите на взаимното признаване и в съответствие с разпоредбите на настоящото рамково решение“.

12. Член 1, параграф 3 предвижда, че Рамковото решение „няма действие по отношение на изменение на задължението за спазване на основните права и основните правни принципи, залегнали в член 6 [ДЕС].“

13. Член 4а от Рамковото решение е въведен с Рамково решение 2009/299, за да се уредят факултативните основания да се откаже изпълнение на ЕЗА в случай на неявяване на съответното лице на процеса срещу него:

„1. Изпълняващият съдебен орган също така може да откаже да изпълни европейска заповед за арест, издадена с цел изпълнение на присъда за лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане, ако лицето не се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, освен ако в европейската заповед за арест не е посочено, че лицето, в съответствие с допълнителните процесуални изисквания, определени в националното законодателство на издаващата държава членка:

а) своевременно

   i) или е призовано лично и по този начин уведомено за определената дата и място на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, или чрез други средства действително е получило официална информация за определената дата и място на съдебния процес по начин, който недвусмислено доказва, че то е било уведомено за насрочения съдебен процес;

   и

   ii) е уведомено за възможността за постановяване на такова решение, ако не се яви на съдебния процес;

или

б) след като е било уведомено за насрочения съдебен процес, е упълномощило защитник, посочен от заинтересованото лице или от държавата, с цел да го защитава на съдебния процес и действително е било защитавано от този защитник на процеса;

или

в) след като решението му е било връчено лично и е било изрично уведомено за правото на повторно разглеждане или обжалване, в което лицето има правото да участва и което позволява делото да се преразгледа по същество, включително и с оглед на нови доказателства, и което може да доведе до отмяна на първоначалното решение:

   i) изрично е заявило, че не оспорва решението;

или

ii) не е поискало повторно разглеждане или обжалване в приложимия за целта срок;

или

г) решението не му е било връчено лично, но:

i) решението ще му бъде връчено лично незабавно след предаването и ще бъде изрично уведомено за правото си на повторно разглеждане или обжалване, в което лицето има правото да участва и което позволява делото да се преразгледа по същество, включително и с оглед на нови доказателства, и което може да доведе до отмяна на първоначалното решение;

и

ii) ще бъде уведомено за срока, в който трябва да поиска повторно разглеждане или обжалване, както е посочено в съответната европейска заповед за арест.

2. В случай че европейската заповед за арест е издадена […] съгласно условията на параграф 1, буква г), а до този момент заинтересованото лице не е получило никаква официална информация за съществуването на наказателно производство срещу него, нито му е било връчено съдебното решение, то може да поиска, в момента на получаване на информацията за съдържанието на европейската заповед на арест, да получи копие от съдебното решение, преди да бъде предадено. […] [П]редоставянето му не може да се счита за официално връчване на съдебното решение, нито да постави началото на каквито и да е срокове за подаване на искане за повторно разглеждане или за обжалване.

3. В случай че дадено лице е предадено съгласно условията на параграф 1, буква г) и е поискало повторно разглеждане или обжалване, задържането на такова лице, на което предстои такова разглеждане или обжалване, подлежи на проверка на редовни интервали от време или по искане на заинтересованото лице до окончателното приключване на производството съгласно правото на издаващата държава членка […]“.

14. Член 8, параграф 1 от Рамковото решение предвижда, че ЕЗА трябва да съдържа следната информация:

„[…]

в) доказателства за влязла в сила присъда, заповед за задържане или друг подлежащ на изпълнение съдебен акт със същата юридическа сила, попадащ в обхвата на членове 1 и 2;

г) характера и правната квалификация на престъплението […];

[…]

е) наложеното наказание, ако има влязла в сила присъда, или предвидените наказания за престъплението съгласно законодателството на издаващата държава членка;

[…]“.

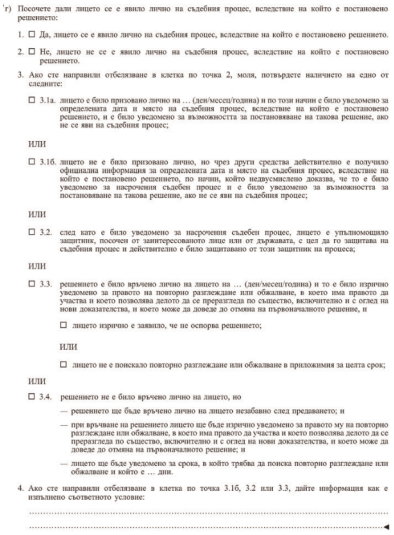
15. Член 15 от Рамковото решение е озаглавен „Решение за предаване“ и гласи:

„1. Изпълняващият съдебен орган следва да реши в сроковете и при условията, определени в настоящото рамково решение, дали лицето да бъде предадено.

2. Ако изпълняващият съдебен орган счете, че предоставената от издаващата държава членка информация е недостатъчна, за да вземе решение за предаване, той следва да поиска незабавно да му бъде предоставена необходимата допълнителна информация […].

[…]“.

16. Буква г) от приложението („Европейска заповед за арест“) към Рамковото решение има следната редакция след изменението с Рамково решение 2009/299:

'г) Посочете дали лицето се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението:

1. ☐ Да, лицето се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението.

2. ☐ Не, лицето не се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението.

3. Ако сте направили отбелязване в клетка по точка 2, моля, потвърдете наличието на едно от следните:

☐ 3.1а. лицето е било призовано лично на … (ден/месец/година) и по този начин е било уведомено за определената дата и място на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, и е било уведомено за възможността за постановяване на такова решение, ако не се яви на съдебния процес;

ИЛИ

☐ 3.1б. лицето не е било призовано лично, но чрез други средства действително е получило официална информация за определената дата и място на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, по начин, който недвусмислено доказва, че то е било уведомено за насрочения съдебен процес и е било уведомено за възможността за постановяване на такова решение, ако не се яви на съдебния процес;

ИЛИ

☐ 3.2. след като е било уведомено за насрочения съдебен процес, лицето е упълномощило защитник, посочен от заинтересованото лице или от държавата, с цел да го защитава на съдебния процес и действително е било защитавано от този защитник на процеса;

ИЛИ

☐ 3.3. решението е било връчено лично на лицето на … (ден/месец/година) и то е било изрично уведомено за правото на повторно разглеждане или обжалване, в което има правото да участва и което позволява делото да се преразгледа по същество, включително и с оглед на нови доказателства, и което може да доведе до отмяна на първоначалното решение, и

☐ лицето изрично е заявило, че не оспорва решението;

ИЛИ

☐ лицето не е поискало повторно разглеждане или обжалване в приложимия за целта срок;

ИЛИ

☐ 3.4. решението не е било връчено лично на лицето, но

— решението ще бъде връчено лично на лицето незабавно след предаването; и

— при връчване на решението лицето ще бъде изрично уведомено за правото му на повторно разглеждане или обжалване, в което има правото да участва и което позволява делото да се преразгледа по същество, включително и с оглед на нови доказателства, и което може да доведе до отмяна на първоначалното решение; и

— лицето ще бъде уведомено за срока, в който трябва да поиска повторно разглеждане или обжалване и който е … дни.

4. Ако сте направили отбелязване в клетка по точка 3.1б, 3.2 или 3.3, дайте информация как е изпълнено съответното условие:

.....

.....◄

3. Нидерландското право

17. Overleveringswet (Законът за предаването) от 29 април 2004 г. (Stb. 2004, бр. 195, наричан по-нататък „OLW“) транспонира Рамковото решение в нидерландското право. Член 12 предвижда, че „[н]е се разрешава предаване, когато европейската заповед за арест е издадена за целите на изпълнението на присъда, но подсъдимият не се е явил лично на съдебния процес, вследствие на който е постановена присъдата, освен ако в европейската заповед за арест не е посочено, че в съответствие с процесуалните правила в издаващата държава членка“ е налице някое от четирите обстоятелства, описани в същата разпоредба. Тези обстоятелства са описани в член 12, букви a)—d) от OLW и съответстват на член 4a, параграф 1, букви a)—г) от Рамковото решение.

18. Буква D от приложение 2 към OLW, озаглавено „Образец на европейска заповед за арест по член 2, параграф 2 от OLW“, съответства на буква г) от приложението към Рамковото решение.

III. Фактите, националното производство и преюдициалните въпроси

19. На 22 февруари 2017 г. запитващата юрисдикция е сезирана от Officier van justitie bij de rechtbank (прокурорът към първоинстанционния съд, Нидерландия) с искане за изпълнение на ЕЗА, издадена на 14 февруари 2017 г. от Klaipėdos apygardos teismas (Окръжен съд Клайпеда, Литва).

20. С въпросната ЕЗА се иска литовският гражданин г-н Tupikas да бъде задържан и предаден за целите на изпълнението в Литва на наказание лишаване от свобода за срок от една година и четири месеца.

21. В ЕЗА се посочва, че е налице влязла в сила осъдителна присъда, постановена на 26 август 2016 г. от Klaipėdos apylinkės teismas (Районен съд Клайпеда, Литва) във връзка с две престъпления. Уточнява се, че г-н Tupikas е обжалвал тази присъда, но с решение от 8 декември 2016 г. Klaipėdos apygardos teismas (Окръжен съд Клайпеда) е отхвърлил жалбата.

22. Г-н Tupikas се явява лично в процеса на първа инстанция.

23. ЕЗА не съдържа информация за производството по въззивно обжалване, и в частност по въпроса дали лицето се е явило в това производство, а ако не се е явило — дали е изпълнено някое от условията по член 4а, параграф 1, букви а)—г) от Рамковото решение.

24. Запитващата юрисдикция иска да установи дали в такъв случай Рамковото решение се прилага само по отношение на първоинстанционното производство, или се прилага и по отношение на производството по въззивно обжалване.

25. При тези условия Rechtbank Amsterdam (Амстердамски първоинстанционен съд, Нидерландия) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Производство по обжалване,

– в което делото е разгледано по същество и

– вследствие на което съответното лице (отново) е осъдено и/или е потвърдено първоинстанционното му осъждане,

– а същевременно европейската заповед за арест е издадена за целите на изпълнението на осъдителната присъда,

представлява ли „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“ по смисъла на член 4а, параграф 1 от Рамково[то] решение […]?“.

IV. По спешното производство пред Съда

26. Запитващата юрисдикция моли преюдициалното запитване да бъде разгледано по реда на спешното производство, предвидено в член 107 от Процедурния правилник на Съда.

27. В подкрепа на искането си тя изтъква, че отправеният въпрос се отнася до тълкуването на Рамковото решение, което е акт от областите по част трета, дял V от Договора за функционирането на ЕС. Тя също така отбелязва, че заинтересованото лице е задържано в Нидерландия до вземането на решение относно предаването му. Затова спешният отговор на Съда би имал пряко и решаващо отражение върху срока на задържане на заинтересованото лице.

28. На 8 юни 2017 г. пети състав на Съда взе решение да уважи това искане.

29. Писмени становища представят Openbaar Ministerie (прокуратурата на Нидерландия) — молител в главното производство, г-н Tupikas — ответник в главното производство, нидерландското правителство и Европейската комисия. Прокуратурата, г-н Tupikas, нидерландското, ирландското и литовското правителство, както и Комисията представят устни становища в съдебното заседание от 11 юли 2017 г.

V. Анализ

30. Ще структурирам този анализ по следния начин. Най-напред ще изясня точния предмет на настоящото дело (раздел А). След това ще анализирам изрично зададения преюдициален въпрос (раздел Б). При прилагането на резултатите от този анализ към настоящия случай ще обсъдя и естеството на факултативното основание за отказ по член 4а от Рамковото решение, транспонирано в националния закон като задължително основание (раздел В).

1. Предварителни бележки

31. Правото на ефективни правни средства за защита, както и правото на защита и на справедлив процес са закрепени съответно в член 47 и член 48, параграф 2 от Хартата.

32. В съответствие с разясненията относно Хартата тези разпоредби имат същия смисъл и същия обхват като член 6 от ЕКПЧ, който гарантира правото на ефективно упражняване на правото на защита. Съгласно член 52, параграф 3 от Хартата това не е пречка правото на Съюза да предоставя по-широка защита [5].

33. С други думи, трябва да е налице минимално съответствие между защитните стандарти по ЕКПЧ и установените в правото на Съюза. В настоящия случай това съображение личи в частност от преамбюла [6] и член 1, параграф 3 от Рамковото решение [7], а също и от преамбюла [8] и член 1, параграф 2 от Рамково решение 2009/299.

34. Както се припомня в съображение 1 от Рамково решение 2009/299, правото на справедлив процес включва правото на обвиняемия да присъства лично на съдебния процес [9]. Това право обаче не е абсолютно и „при определени обстоятелства обвиняемият може по своя собствена воля, явно или мълчаливо, но недвусмислено да се откаже от това право“ [10].

35. Що се отнася до въззивното обжалване, в практиката на Европейския съд по правата на човека (наричан по-нататък „ЕСПЧ“) се потвърждава, че член 6 от ЕКПЧ не изисква да има втора инстанция в наказателния процес [11].

5 Относно член 4а, параграф 1, буква а), подточка i) от Рамковото решение вж. заключението ми по дело Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:333, т. 74).

6 Вж. съображение 12, съгласно което Рамковото решение „спазва основните права и се съобразява с принципите, признати в член 6 [ДЕС] и отразени в Хартата […]“.

7 Вж. също решение от 24 май 2016 г., Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, т. 37).

8 Вж. съображения 1, 4 и 8 от Рамково решение 2009/299.

9 Вж. също ЕСПЧ, решения от 12 февруари 1985 г., Colozza с/у Италия, CE:ECHR:1985:0212JUD 000902480, § 27 и от 23 ноември 1993 г., Poitrimol с/у Франция, CE:ECHR:1993:1123JUD001403288, § 35.

10 Вж. съображение 1 от Рамково решение 2009/299. Вж. ЕСПЧ, решения от 9 юни 2009 г., Strzalkowski с/у Полша, CE:ECHR:2009:0609JUD 003150902, § 40—42 и от 1 март 2006 г., Sejdovic с/у Италия, CE:ECHR:2006:0301JUD 005658100, § 82. Вж. също решение от 26 февруари 2013 г., Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, т. 49). Вж. също постановените в друг контекст решения от 17 ноември 2011 г., Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745, т. 50—53), от 15 март 2012 г., G (C-292/10, EU:C:2012:142, т. 48 и сл.) и от 6 септември 2012 г., Trade Agency (C-619/10, EU:C:2012:531, т. 55).

11 ЕСПЧ, решение от 18 февруари 2009 г., Andrejewa с/у Латвия, CE:ECHR:2009:0218JUD005570700, § 97. Изискването на двустепенност на наказателния процес е закрепено в член 2 от протокол 7 към ЕКПЧ, подписан в Страсбург на 22 ноември 1984 г. Към настоящия момент обаче този протокол не е ратифициран от всички държави членки. В това отношение вж. също заключението на генералния адвокат Cruz Villalón по дело Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2012:340, т. 71—74).

36. Когато обаче е предвидено производство по въззивно обжалване, същото трябва да е съобразено с гаранциите, произтичащи от член 6 от ЕКПЧ [12], като начинът на прилагане на член 6 от ЕКПЧ при въззивно обжалване зависи от особеностите на съответното въззивно производство [13].

37. В този смисъл, когато е предвидена двуинстанционност на наказателния процес, фактът, че заинтересованият е могъл да упражни правото си на защита в първоинстанционното производство, не позволява да се заключи, че изцяло са спазени гаранциите по член 6 от ЕКПЧ [14].

38. Макар да припомних всичко това, трябва да подчертая, че настоящото дело *не се отнася* пряко до въпроса за наличието на право на въззивно обжалване. Не се спори, че възможността за въззивно обжалване е била *налице* и дори е *използвана* от г-н Tupikas. В същината си поставеният тук преюдициален въпрос се отнася до взаимното признаване в контекста на механизма на Рамковото решение в хипотезата на прилагане на факултативното основание за отказ по член 4а. Става дума по-конкретно за тълкуването на понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“, понятие, използвано във встъпителната част на тази разпоредба.

39. При тълкуването на понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“ Съдът е длъжен да има предвид и да зачита тези гаранции, произтичащи от основните права. Отново ще подчертая обаче, че целта на настоящия анализ *не е* да се установи право на въззивно обжалване като едно от правата, произтичащи от правото на Съюза.

2. Въпросът на запитващата юрисдикция

40. Запитващата юрисдикция иска да установи дали трябва да държи сметка за първоинстанционното или за въззивното производство, когато преценява спазени ли са процесуалните права на заинтересованото лице в „съдебния процес, вследствие на който е постановено решението“, с което това лице е осъдено и въз основа на което е издадена ЕЗА. Според тази юрисдикция, ако трябва да държи сметка единствено за първоинстанционното производство, тя ще трябва да изпълни издадената ЕЗА, тъй като г-н Tupikas се е явявал лично в това производство. Ако обаче трябва да държи сметка и за производството по обжалване, запитващата юрисдикция ще трябва да проучи обстоятелствата по това производство пред компетентния литовски орган. Всъщност не е известна никаква информация за производството по обжалване, освен фактът, че г-н Tupikas подава жалба и образуваното по нея дело приключва с потвърждаване на първоинстанционното решение.

12 ЕСПЧ, решения от 26 октомври 2000 г., Kudla с/у Полша, CE:ECHR:2000:1026JUD 00302109, § 122, от 14 февруари 2017 г., Hokkeling с/у Нидерландия, CE:ECHR:2017:0214JUD 003074912, § 56 и 58, както и от 18 февруари 2009 г., Andrejewa с/у Латвия, CE:ECHR:2009:0218JUD 005570700, § 97. Относно касационното производство вж. също ЕСПЧ, решение от 17 януари 1970 г., Delcourt с/у Белгия, CE:ECHR:1970:0117JUD 000268965, § 25.

13 Според ЕСПЧ предвид въпросите, които е трябвало да разгледа и значението им за въззивника, трябва да се държи сметка в частност за функцията на въззивния съд и начина, по който е гарантирано правото на защита. ЕСПЧ, решения от 18 октомври 2006 г., Hermi с/у Италия, ECLI:CE:ECHR:2006:1018JUD001811402, § 62, от 21 юли 2009 г., Seliwiak с/у Полша, ECLI:CE:ECHR:2009:0721JUD000381804, § 54—64, от 9 юни 2009 г., Sobolewski с/у Полша, ECLI:CE:ECHR:2009:0609JUD001984707, § 33—44, от 9 юни 2009 г., Strzalkowski с/у Полша, CE:ECHR:2009:0609JUD003150902, § 39—55, от 21 септември 1993 г., Kremzow с/у Австрия, ECLI:CE:ECHR:1993:0921JUD001235086, § 67, от 26 юли 2002 г., Meftah с/у Франция, ECLI:CE:ECHR:2002:0726JUD003291196, § 41 и от 25 април 2013 г., Zahirović с/у Хърватия, ECLI:CE:ECHR:2013:0425JUD005859011, § 54—57.

14 Вж. в този смисъл ЕСПЧ, решение от 14 февруари 2017 г., Hokkeling с/у Нидерландия, CE:ECHR:2017:0214JUD 003074912, § 57 и 58.

41. Въз основа на практиката на ЕСПЧ и въз основа на систематично тълкуване на Рамковото решение (в частност с оглед на текста на букви в) и г) от член 4а, параграф 1) запитващата юрисдикция приема, че ако в производството по обжалване делото е разгледано по същество (което включва преценка на въпроса за вината или за наказанието), това производство ще попада в обхвата на понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“. Това обаче не би било така, ако разгледалият жалбата съд се е произнесъл само по правни въпроси, както при касационно обжалване.

42. Г-н Tupikas по същество е съгласен с предложения от запитващата юрисдикция отговор на преюдициалния въпрос. Той обаче изтъква значението на спазването на правото на защита, в това число в производството по въззивно обжалване, когато такова е предвидено.

43. Прокуратурата пък отбелязва разнообразните практики по отношение на влезлите в сила осъдителни присъди, които издаващите съдебни органи са длъжни да посочват като основание за издаване на ЕЗА: може да става дума за първоинстанционната присъда, за постановената след обжалване присъда или пък и за двете. Именно изборът на издаващия орган кой съдебен акт да посочи, определял и кой точно ще е „съдебният процес, вследствие на който е постановено решението“. Прокуратурата смята, че това понятие може да обхваща производство по обжалване, в което е преразгледан въпросът за вината. Ако първоинстанционното производство не отговаря на условията по член 4а от Рамковото решение, но производството по обжалване отговаря, предаването може да бъде разрешено.

44. Нидерландското правителство пък смята, че производство по обжалване като описаното в преюдициалния въпрос не попада в обхвата на понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“. Според него преценката на изпълняващия съдебен орган трябва да се извършва с оглед на влязлата в сила присъда, посочена от издаващия орган. Изпълняващият орган не следва да проверява предходните наказателни производства, защото това би поставило под съмнение принципа на взаимно признаване. В конкретния случай изпълняващият съдебен орган трябва да провери само присъдата, въз основа на която е издадена ЕЗА. Той не трябва да проверява въззивното производство.

45. В съдебното заседание ирландското правителство предложи отрицателен отговор на преюдициалния въпрос, като посочи, че само постановената в първоинстанционното производство присъда е от значение в настоящия контекст. Това правителство мотивира становището си в частност с позоваване на текста на член 4а, параграф 1, букви в) и г) от Рамковото решение и член 5, параграф 1 от Рамковото решение в редакцията му отпреди изменението с Рамково решение 2009/299.

46. В съдебното заседание литовското правителство защити широко тълкуване на понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“. Според това правителство контролът по член 4а от Рамковото решение не може да се ограничава до първоинстанционната присъда, при положение че фактите по случая са преразгледани в последващо решение на по-горна инстанция.

47. Комисията пък поддържа, че обжалването, обсъждано в главното производство, попада в обхвата на понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“. Това произтича от необходимостта да се гарантира спазването на процесуалните права в случаите, в които е предвидено производство по въззивно обжалване. Комисията освен това се позовава на разпоредбите на Директива (ЕС) 2016/343[15], която хармонизира гаранциите за правото на

15 Директива на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство (ОВ L 65, 2016 г., стр. 1).

участие в процеса. Комисията заключава, че производство по обжалване, в което заинтересованото лице е окончателно осъдено и му е наложено наказание лишаване от свобода, трябва да подлежи на преценка от гледна точка на основанието за отказ по член 4а от Рамковото решение.

48. След като представих становищата на страните, ще разгледам по-подробно въпроса как следва да се разбира понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“ по смисъла на встъпителната част на член 4а, параграф 1 от Рамковото решение. За тази цел най-напред ще разгледам понятието за влязла в сила присъда (раздел 1), а след това ще обсъдя отражението на производството по обжалване, когато е предвидено такова (раздел 2).

1. Понятие за влязла в сила присъда

49. Съгласно член 8, параграф 1, буква в) от Рамковото решение и буква б), точка 2 от приложението към него издаващият съдебен орган трябва да посочи „влязла в сила присъда“, въз основа на която се издава съответната ЕЗА.

50. Според мен става дума за присъда, чиято изпълнителна сила позволява съгласно националното право да се пристъпи към изпълнението на наказанието лишаване от свобода.

51. Две променливи позволяват да се определи коя е тази присъда във всеки конкретен случай.

52. *Първата* променлива е свързана с организацията на наказателния процес в съответната държава членка, както по същество отбелязват прокуратурата и нидерландското правителство. В този контекст следва да се поставя въпросът дали приложимото процесуално право предвижда възможност за обжалване, при което делото изцяло да се разглежда по същество, което включва преценка на въпроса за вината или за налаганото наказание [16].

53. *Втората* променлива са обстоятелствата по конкретния случай. Следва да се прецени дали действително е подадена жалба и какви са последиците от това за първоинстанционната присъда. Ако е подадена жалба, приложимото национално право определя кой е подлежащият на изпълнение съдебен акт — първоинстанционната присъда или въззивното решение.

54. По изложените съображения смятам, че влязлата в сила присъда за целите на прилагането на член 8, параграф 1, буква в) от Рамковото решение е присъда, която позволява на компетентните органи по силата на приложимото национално право да приведат в изпълнение наложеното на съответното лице наказание лишаване от свобода. Кой акт ще се смята за такава присъда във всеки конкретен случай, зависи от процесуалната уредба на държавата членка и от процесуалните действия, предприети от (или спрямо) заинтересованото лице.

2. Обжалване на присъда

55. Понятието „влязла в сила присъда“ по смисъла на член 8, параграф 1, буква в) от Рамковото решение трябва да се разграничава от понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“ по смисъла на встъпителната част на член 4а, параграф 1 от Рамковото решение.

16 ЕСПЧ уточнява, че „терминът „присъда“ по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от ЕКПЧ трябва да се разбира като обозначаващ [...] както констатацията за виновност след надлежното установяване на наличието на престъпление [...], така и налагането на наказание лишаване от свобода или на друга мярка, водеща до лишаване от свобода [...]“ (ЕСПЧ, решение от 21 октомври 2013 г., Del Rio Prada с/у Испания, CE:ECHR:2013:1021JUD 004275009, § 123). В решение Kremzow с/у Австрия ЕСПЧ постановява, че правото на справедлив процес включва правото на съответното лице да присъства при обсъждането на делото в производството по обжалване поради значителните последици, които това производство може да има за размера на налаганото наказание (ЕСПЧ, решение от 21 септември 1993 г., Kremzow с/у Австрия, CE:ECHR:1993:0921JUD001235086, § 67).

56. Както подчерта Комисията в съдебното заседание, последно посоченото понятие обхваща всички етапи на наказателния процес, на които съдът е разгледал делото по същество, тоест произнесъл се е или по въпроса за вината, или по въпроса за наказанието.

57. Аз обаче смятам, че предвид структурата и логиката на формуляра на ЕЗА издаващият съдебен орган трябва да предостави информация за процесуалния етап, непосредствено довел до постановяването на подлежащото на изпълнение осъдително решение. Съответно изпълняващият съдебен орган трябва да се увери в спазването на условията по член 4а от Рамковото решение само по отношение на този *последен процесуален етап*, на който делото е разгледано по същество в изяснения по-горе смисъл.

58. Следва да се припомни, че съгласно член 1 от Рамково решение 2009/299 забраната на задочното осъждане има за цел да обезпечи ефективността на правото на защита на заинтересованото лице.

59. Ключовите аспекти на тази проверка са следните: i) знаело ли е лицето за съдебния процес и ii) имало ли е възможност ефективно да се защити и да изтъкне всички свои защитни доводи по *съществото* на делото, тоест по въпроса за *вината* или за *наказанието*.

60. Що се отнася до втория аспект, императивно се изисква заинтересованото лице да има възможност да упражни в пълен обем своите права на последния етап на наказателното производство, вследствие на който е постановена подлежащата на изпълнение присъда. На практика това може да е: i) първоинстанционното производство, ако съответната процесуална система не предлага възможност за обжалване по всички въпроси по съществото на делото или ако има такава възможност, но жалба не е подадена; или ii) второинстанционното производство, когато е предвидено обжалване и приложимото право позволява да се разгледат всички въпроси по съществото на делото [17].

61. Именно по отношение на онази част от производството, която непосредствено предхожда постановяването на подлежащата на изпълнение присъда, изпълняващият съдебен орган проверява съгласно правилата на член 4а от Рамковото решение при какви обстоятелства заинтересованото лице не се е явило на процеса.

62. В контекста на въззивно обжалване, при което се разглеждат всички въпроси по съществото на делото, изложените по-горе съображения налагат извода, че ако лицето не се е явило в първоинстанционното, но се е явило във въззивното производство, следва да се приеме, че то се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението по смисъла на член 4а от Рамковото решение. В обратната хипотеза — ако лицето се е явило лично в първоинстанционното, но не и във въззивното производство, изпълняващият съдебен орган може да откаже да изпълни издадената ЕЗА, ако стигне до извода, че в конкретния разглеждан от него случай процесуалните права на лицето не са били спазени, стига да не е налице някоя от хипотезите по член 4а, букви а)—г) от Рамковото решение.

17 Ще добавя, че следващите производства, съставляващи „извънредни“ способи за защита, например касационното обжалване или обжалването пред конституционен съд, по принцип са изключени от обхвата на дефиницията за производство, вследствие на което е постановена подлежащата на изпълнение присъда. Това се дължи на факта, че евентуалното подаване на такива жалби по принцип не позволява да се разгледат всички въпроси по съществото на делото, нито да се отложи моментът на лишаването на съответното лице от свобода в изпълнение на наложеното му наказание. Въпреки това тези етапи винаги трябва да са съобразени с изискванията на член 6 от ЕКПЧ (ЕСПЧ, решение от 18 октомври 2006 г., Hermi с/у Италия, ECLI:CE:ECHR:2006:1018 JUD001811402, § 60 и 61. Вж. също ЕСПЧ, решения от 20 март 2009 г., Gorou с/у Гърция, ECLI:CE:ECHR:2009:0320JUD001268603, § 41 и от 2 юни 2016 г., Papaioannou с/у Гърция, ECLI:CE:ECHR:2016:0602JUD001888015, § 45).

63. В подобен случай е релевантна хипотезата по член 4а, параграф 1, буква г) от Рамковото решение: решението не е било връчено лично на лицето, но то ще бъде изрично уведомено за правото си на „обжалване, в което […] има правото да участва и което позволява делото да се преразгледа по същество, включително и с оглед на нови доказателства, и което може да доведе до отмяна на първоначалното решение“.

64. В този контекст следва да се подчертае и значението на принципа на взаимно доверие[18]. Установеният с Рамковото решение механизъм за съдебно сътрудничество не би бил работещ, ако изпълняващият съдебен орган трябваше да извършва сложни проверки, за да се увери, че на всеки предходен етап от водения процес са били гарантирани процесуалните права на заинтересованото лице. Необходимостта да се съхрани ефективността на системата, според мен изисква контролът за спазването на правото на защита да се ограничава до последния етап, непосредствено предхождащ момента, в който може да се изпълни наказанието лишаване от свобода. За преходните етапи важи принципът на взаимно доверие. Това означава, че изпълняващият съдебен орган трябва да има доверие в годността на съдебната система на издаващата държава членка да отстрани евентуално допуснатите на предходните етапи процесуални нарушения.

65. По изложените съображения смятам, че производството по обжалване, в което са разгледани въпросите за вината или за наказанието, представлява „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“ по смисъла на встъпителната част на член 4а, параграф 1 от Рамковото решение. Именно този процесуален етап определя изпълнителната сила на осъдителното решение, въз основа на което е издадена ЕЗА. Затова за целите на прилагането на факултативното основание за отказ по член 4а, параграф 1 от Рамковото решение изпълняващият съдебен орган трябва да се увери в спазването на процесуалните права на заинтересованото лице именно на този процесуален етап.

3. Настоящото дело и факултативността на основанието за отказ по член 4а, параграф 1 от Рамковото решение

66. В акта за преюдициално запитване се посочва, че г-н Tupikas е осъден на първа инстанция с присъда, постановена на 26 август 2016 г. от Klaipėdos apylinkės teismas (Районен съд Клайпеда). Посочва се също така, че г-н Tupikas е обжалвал тази присъда, но Klaipėdos apygardos teismas (Окръжен съд Клайпеда) е отхвърлил жалбата му с решение от 8 декември 2016 г. ЕЗА не съдържа друга информация за обстоятелствата, при които е проведено производството по обжалване. Запитващата юрисдикция посочва, че не знае дали г-н Tupikas се е явил в това производство, а ако не се е явил — дали е изпълнено някое от условията по член 4а, параграф 1, букви а)—г) от Рамковото решение.

67. Видно от цялата налична информация (която запитващата юрисдикция следва да провери), г-н Tupikas е присъствал на заседанията в първоинстанционното производство. След това е обжалвал, което показва, че трябва да е бил уведомен за постановеното в първоинстанционното производство решение.

68. Запитващата юрисдикция отбелязва, че не разполага с информация за производството по обжалване, и конкретно за това дали г-н Tupikas се е явил лично или не.

69. Изложените от запитващата юрисдикция факти видимо сочат, че г-н Tupikas трябва да е знаел за възбивното производство, доколкото то е образувано по подадена от него жалба. Разбира се, макар да е знаел за обжалването, това само по себе си не гарантира, че г-н Tupikas е бил надлежно призован в съответно проведеното съдебно заседание или проведените съдебни

18 Решение от 26 февруари 2013 г., Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, т. 62 и 63).

заседания. Задача на изпълняващия съдебен орган е да прецени дали процесуалните права на лицето са спазени при такава фактическа обстановка. За тази цел, когато прилага факултативното основание да откаже изпълнение на ЕЗА по член 4а от Рамковото решение, изпълняващият съдебен орган трябва да потърси необходимата допълнителна информация по реда на член 15, параграф 2 от Рамковото решение.

70. Тази специфична фактическа обстановка налага да обсъдя обуславящия настоящото дело проблем, а именно проблемното транспониране на член 4а от Рамковото решение в националното законодателство.

71. На първо място, трябва да отбележа, че логиката на член 4а е следната.

72. Общото правило по член 1, параграф 2 от Рамковото решение е, че държавите членки имат *задължение* да изпълняват всяка ЕЗА „въз основа на принципите на взаимното признаване и в съответствие с разпоредбите на настоящото рамково решение“.

73. Член 4а, параграф 1 предвижда *възможност* да се откаже изпълнение на ЕЗА, когато лицето не се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението. Тази възможност, да не се изпълни съответната ЕЗА, трябва да зависи от преценката на изпълняващия съдебен орган за обстоятелствата по всеки конкретен случай.

74. Възможността да се откаже изпълнение, отпада, когато изпълняващият съдебен орган установи, че в дадения случай е налице някоя от хипотезите по член 4а, параграф 1, букви а)—г) от Рамковото решение. В такъв случай е изключено да се откаже изпълнение на ЕЗА и отново се прилага общото правило, че е налице *задължение* за предаване на лицето.

75. На второ място обаче, трябва да отбележа, че националната уредба, представена в акта за преюдициално запитване (а именно член 12 от OLW), обръща логиката на Рамковото решение и превръща *„възможността* за неизпълнение, *освен ако не са налице* хипотези а)—г)“ в „ *задължение* за неизпълнение, *стига да не са налице* хипотези а)—г)“.

76. На трето място, този начин на транспониране на член 4а от Рамковото решение превръща изброяването на четирите изключения от възможността да не се изпълни ЕЗА в случай на неявяване на лицето на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, в *изчерпателно* изброяване на *единствените* хипотези, в които изпълняващият орган може да изпълни ЕЗА, ако лицето не се е явило лично на съдебния процес.

77. Това транспониране според мен създава пречка за изпълняващите съдебни органи да претеглят всички фактически обстоятелства по конкретното дело, за да преценят спазени ли са процесуалните права на заинтересованите лица. По аналогия с извода на Съда относно факултативното основание за отказ по член 4, параграф 6 от Рамковото решение смятам, че и в настоящия контекст изпълняващият съдебен орган трябва да има право на преценка дали да откаже или да не отказва да изпълни ЕЗА [19].

78. Ето защо смятам, че член 12 от OLW транспонира неправилно член 4а от Рамковото решение.

79. В настоящия случай ясно личат недостатъците, присъщи на всяко така твърдо транспониране. Националният съд не може да вземе предвид всички фактически обстоятелства по конкретния случай на г-н Tupikas. Освен ако проверките на запитващата юрисдикция не покажат друго, според мен конкретният случай не може да се отнесе към някоя от категориите,

19 Решение от 29 юни 2017 г., Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, т. 21—23). Вж. също решение от 24 май 2016 г., Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, т. 50—52).

предвидени в член 4а от Рамковото решение. Лицето обаче е знаело за постановеното в първоинстанционното производство решение и го е обжалвало (а следователно е знаело за производството по обжалване). Ако освен това то е било надлежно представлявано, трудно би могло да се открие някакво нарушение на правото му на защита.

80. Същевременно подобна фактическа обстановка не попада в нито една от хипотезите по член 4а, параграф 1, букви а)—г) от Рамковото решение. Когато обаче условията, при които може да се направи извод, че е спазено правото на защита на заинтересованото лице (което не се е явило лично), са уредени като изчерпателни, може да се окаже, че лицето, което е обжалвало, но не е участвало във второинстанционното производство (макар правата му да са бранени от упълномощен защитник), винаги ще може въз основа на националното законодателство да издейства отказ да се изпълни издадената ЕЗА, доколкото в неговия конкретен случай не е налице нито едно от изключенията по член 4а от Рамковото решение.

81. Както напомня Съдът по дело Dworzecki във връзка с хипотезата по член 4а, параграф 1, буква а), подточка i) от Рамковото решение, изброените в член 4а хипотези са „*задължителни* изключения от *факултативно* основание за отказ за признаване“. С други думи, логиката на тази разпоредба предполага, че може да възникнат и други обстоятелства освен изрично посочените в член 4а, параграф 1, букви а)—г) от Рамковото решение, които да позволяват на изпълняващия съдебен орган да се увери, че процесуалните права на заинтересованото лице са били спазени [20].

82. Накрая отново ще изтъкна, че Рамковото решение се основава на принципа на взаимно признаване и на високата степен на доверие, която трябва да съществува между държавите членки [21]. Концепциите за взаимно признаване и взаимно доверие обаче не могат да неутрализират значението, което правото на Съюза като цяло и Рамковото решение в частност придават на спазването на основните, в този случай процесуални, права [22].

83. Член 4а от Рамковото решение отразява равновесието, което законодателят на Съюза е постигнал между ефективността на системата за предаване на лицата в европейското правно пространство, от една страна, и обхвата на контрола от страна на изпълняващия съдебен орган, от друга. Когато този орган е убеден, че основните права са спазени, евентуално предвид поведението на заинтересованото лице, не би трябвало националното законодателство да го възпрепятства да изпълни задължението си по член 1, параграф 2 от Рамковото решение да изпълни съответната ЕЗА.

VI. Заключение

84. По изложените съображения предлагам на Съда да отговори на преюдициалния въпрос на Rechtbank Amsterdam (Амстердамски първоинстанционен съд, Нидерландия), както следва:

„Понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“ по смисъла на встъпителната част на член 4а, параграф 1 от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари

20 „[И]зпълняващият съдебен орган при всички положения, дори след като е констатирал, че не обхващат разглеждания случай, може да вземе под внимание други обстоятелства, позволяващи му да се увери, че предаването на заинтересованото лице не води до нарушаване на правото му на защита“ (решение от 24 май 2016 г., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, т. 50).

21 Решение от 1 юни 2016 г., Bob-Dogi (C-241/15, EU:2016:385, т. 31—33 и цитираната съдебна практика).

22 Например решение от 16 юли 2015 г., Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, т. 53 и цитираната съдебна практика).

2009 г., трябва да се тълкува като обозначаващо и последната инстанция на наказателния процес, на която в конкретния случай делото е разгледано по същество, тоест по въпроса за вината или за налаганото наказание, и вследствие на която осъдителното решение е придобило изпълнителна сила.

В този контекст решението относно прилагането на факултативното основание да се откаже изпълнение на европейска заповед за арест по смисъла на упоменатата разпоредба принадлежи на изпълняващия съдебен орган, който трябва да може да прецени в светлината на всички известни му фактически обстоятелства дали е спазено правото на защита на заинтересованото лице“.